

6.1.87

Bir Ödül, İki Kitap

MELİH CEVDET ANDAY

Bu yıl Sedat Simavi ödülünü, "Folklor ve Edebiyat" adlı yapıtın yazarı Pertev Naili Boratav ile "Yalıda Sabah" adlı öykü kitabıyla Haldun Taner paylaştılar. Bu iki ünlü yazarımızın okurlarımızca yakından tanındığını ve sevildiğini biliyorum. Sedat Simavi ödülünü kazanmaları dolayısıyla onlara olan hayranlığımı bir kez daha yinelemek fırsatını bulduğum için sevinçliyim. Bu iki değerli dostumu candan kutlarım.

Haldun Taner, öyküleri ve oyunları ile ülkemizde büyük bir okur kitlesini kendine bağlaması yanında, ününü yabancı ülkelerde de kabul ettirdi. New York Herald Tribune, Sait Faik, Türk Dil Kurumu ödülleri kazandı. Onun başarısı sağlam bir kültür temelini ve özgün bir yeteneğe dayanır; öyle ki, geniş bilgisini, öğretim görevi yanında, sanki yalnızca kişisel biçiminin oluşması için edindiği izlemine bile bırakır. Bu yüzden, bir yazar

için en önemli özelliklerden biri olan kişisel biçim, onda, olgun bir gözlemin hiç zorlamasız kendiliğindenliğini ve okuru anlatı ile başbaşa bırakma ustalığını taşır. Haldun Taner'in mizahını da bu özellik içinde değerlendirmeliyiz; şöyle ki, bu mizah güldürmeğe yönelik değildir, Aristoteles'in komedyayı tanımlarken söylediği gibi, tümünden ortanın altındaki kişilere dönük de sayılamaz, demek ille de bir kusura, bir eksikliğe dayanmaz, Taner için güldüren öge, insan doğasının bir parçasıdır, bundan dolayı da küçümsemeği içermez her zaman. Çünkü kişi, toplumsal koşullarından soyutlanmış olarak ele alınmaz, eleştirel mizah da bu yüzden kişiyi aşar, dahası masumlaşır kişi. Haldun Taner'i okurken ondaki bu acımayı hep duymuşumdur. Onun tiyatromuza getirdiği yenilikler de, öyküleri gibi, kalıcı niteliktedir.

Pertev Naili Boratav'ı, Anka-

ra Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde öğretim görevlisi olduğu yıllardan, demek C.H.P. tek parti iktidarının son döneminden beri tanırım. Bizde folkloru bilimsel olarak ilk tanıtan odur. Öyle ki, özgün çalışmaları ile yalnızca bizde değil, bütün dünyada tanındı. Bu başarısından ötürü de (Niyazi Berkes ve Behice Boran'la birlikte) üniversiteden çıkarıldı, gittiği ve yerleştiği Paris'te öğretim üyesi ve araştırmacı olarak sürdürdü çalışmalarını. Yetiştirdiğimiz en büyük değerlerden biridir.

Folklorik araştırmalar, nendense bizde ulusalcılığın göstergisi ya da göstergesi sayılagelmıştır. Oduka yeni sayılabilecek bu bilim dalını duygusal yaklaşımlardan ilk kurtaran odur. Adam Yayın-evince basılan iki büyük ciltlik "Folklor ve Edebiyat", yazarın 1929 yılından bu yana dergilerde ya da kitap olarak çıkmış bütün yazılarını içermektedir. Yabancı dillerde basılmış kimi ça-

lışmaları bunun dışında kalıyor. Konuya meraklı okurlarıma bu çok yararlı başvuru yapıtını edinmelerini salık veririm. Şunu belirtmeyi gerekli buluyorum; bu yapıtı okumağa başlayan, sadece folklor denilen bilimden edindiğini öğrenmekle kalmayacak, adından da anlaşılacağı üzere, onun, edebiyatla ilişkisi yanında, çoğu kez tartışmasız inanılan "ulusal" niteliği üstüne şaşırtıcı ve öğretici görüş ve bilgileri de edinecektir. Şöyle ki, benim de kimi yazılarımda belirtmekten geri kalmadığım sanattan ve edebiyatın evrensel olmadandan ulusal olamayacağı görüşü, Boratav'ın bütün çalışmalarında göze çarpan bilimsel bir ilkidir. Eskiden bizde "Halkiyat" diye adlandırılan bu bilim dalındaki verilerin, belli bir yerdeki halkın yaratıları ile sınırlı olmasına karşın, tüm insanlığı kavrayıcı bir ortaklık kapsamında kendini göstermesi, özellikle bizim için üzerinde önemle durulması ve tartışılması gerekli bir konu olmaktadır. Folklorik ürünlerin böylesi bir evrensellik niteliği göstermesi, sanat ve edebiyata yaklaşımımızı da elbette etkile-

yecektir. Nitekim Pertev Naili Boratav, kitabının önsözünde şöyle diyor: "Sanat eseri, bütün insanları ilgilendirdiği ölçüde millidir; bütün insanlara kendini duyuramayan ses, bütün bir millete de duyuramaz."

Çelişik olan durum, doğa bilimleri ve matematikle, insan bilimleri arasında varsaydığımız sözümona ayrımdan kaynaklanmaktadır. Gene Boratav'ı dinleyelim: "Cemiyet ilimlerinin araştırma alanına giren konular hakkında çok defa yanlış hükümler verildiği, en basit ilim görüşü ve düşünüşüne aykırı meraklara saplanıp kalındığı görülür. Fizik, kozmografya, botanik... konuları üzerinde konuşurken, konuların veya bunları araştırma metodlarının millî veya gayri millî olup olmadığını düşünmek kimsenin aklından geçmediği halde, felsefe, sosyoloji, edebiyat konuları üzerinde konuşan ve yazanlar sık sık bu terimleri dillerine dolarlar; çok defa mânası iyi anlaşılmayan bu 'millî' kelimesinin, millet isminden Arapça kaideye göre yapılmış ve millete ilgili şeyler hak-

kında bir sıfat olarak kullanılması pek tabiidir; fakat çokluk, ondaki bu elle tutulur anlamın yerini, pek kaypak, sınırları belirsiz bir anlam alıyor. Edebiyat eserlerini sadece, böyle asıl anlamını kaybetmiş, yahut bunu bulamamış bir 'millî' vasıfla kıymetlendirmek, her hangi bir güzel sanat kolunda bu türlü milliliği, değer kazandırıcı ve yaşatıcı vasıflardan ayrı, onlarla kaynaşamayan bir vasıf gibi görmek, bir eserin değersizliğine hükmetmek istenildi mi, onda bu millîlik vasfının bulunmadığını söylemek işi kestirip atmak... Her milletin folkloru da, tıpkı edebiyatı ve daha geniş mânada sanatı gibi, ancak bütün insanlık için müşterek unsurlarıyla milletlerarası bir ilmin mevzuudur."

Okur, belki de Boratav'ın dilindeki eski sözcükleri yadırgayacaktır. Yazar da bunu düşünmüş ve eski yazılarını günümüz diline çevirmenin baskıyı geciktirebileceğini önsözünde belirtmiştir. Bunun ikinci nedeni ise, her yazının, yazıldığı çağın damgasını taşıdığı gerçeğidir.

